

DAGSENTER: Vi er daglig innom Hveita dagsenter som drives av Frelsesarmeen.

Jordmor for rusavhengige

Helse- og overdoseteamet i Trondheim driver oppsøkende virksomhet blant byens narkomane og prostituerte. Som jordmor i teamet er en viktig del av jobben å hindre graviditet.

■ Av Kathrine Raaen, jordmor Helse- og overdoseteamet

De fleste tenker på svangerskap og fødsler når de hører tittelen jordmor. Dette var også hovedfokus da jeg utdannet meg til jordmor i Bergen i 2001. Men undervisningen inneholdt i tillegg informasjon om forebygging av svangerskap, overgangsalder og læren om kvinnelige hormoner. Kort sagt handler jordmorutdanning om kvinnehelse. Hos oss i Helseteamet er ikke oppgaven til jordmor å ta hånd om gravide rusavhengige, men å hindre svangerskap hos den samme gruppen. I tillegg tilbyr jeg prevensjon, tar celleprøver og bakterieprøver.

Lavterskeltilbud

Helse – og overdoseteamet er et kommunalt lavter-

skeltilbud for injiserende rusavhengige. Vi driver oppsøkende virksomhet på gatenivå og har åpen helsestasjon to timer daglig i uka. Her jobber sju personer: Inge har jobbet siden oppstarten i 2001, Vibeke, Hilde og Håkon er psykiatriske sykepleiere. Sykepleier John Petter har mange års erfaring fra akuttmedisin og tar nå videreutdanning i psykisk helsearbeid og jeg som jordmor. I tillegg har vi en legestilling på 20 %. Legen er til stede hver onsdag i åpningstiden på helsestasjonen. Leder for teamet er psykiatrisk sykepleier Jan Erik Skjølås.

Det var tilfeldig at jeg begynte her. Jeg hadde fast jobb på St. Olavs Hospital og var ikke på utkikk etter ny. Men jeg kjente Vibeke fra før og

hun gjorde meg oppmerksom på stillingsannon- sen. Før opprettelse av jordmorstillingen hadde Helseteamet en gynekolog til stede to timer hver fredag. Men den gruppen mennesker vi jobber med har vanskelig for å møte til timeavtaler, og ikke mange møtte opp. Tanken var at om en jordmor jobbet i 100 % stilling så kunne jordmor følge opp kvinnene og ta prøver med en gang de kontaktet helseteamet. Med en jordmor i 100 % stilling er noen med kompetanse på kvinnehelse til stede gjennom hele uka hos helseteamet

Helseteamets tjenester

Selv om det finnes et gynekologisk tilbud fra før i sykehus og hos fastleger blir dette ofte ikke benyttet av kvinnelige rusmisbrukere. En av årsakene er at timeavtaler er vanskelige å forholde seg til for denne gruppen pasienter. Brukerne har vanskeligheter med å holde avtaler på grunn av situasjonen de er i. Det at vi i helseteamet jobber oppsøkende gjør at vi kan møte dem der de er. Vi har også et godt samarbeid med andre tiltak for rusavhengige som lettere gjør at vi kan fange dem opp.

Helseteamet og tjenestene vi har er velkjent i Trondheims rusmiljø. De kommer til helsestasjonen vår for å få reint brukerstyr, vaksiner, sårstell eller ta en graviditetstest. Alle tjenestene er gratis og vi trenger kun å notere kjønn og alder for statistikk, de kan ellers være anonyme om de ønsker.

I det siste har vi fått utenlandske prostituerte hen- vist fra PIMPIT (Politiets innsatsstyrke mot men- neskehandel og prostitusjon i Trondheim). Der har vi vært behjelpelig med blodprøvetaking i forhold til smittsomme sykdommer og gynekologiske undersø- kelser. Vi deler ut gratis kondomer, så det har blitt godt mottatt.

Viktig med tillit

Her i Norge er det vanlig at kvinner går til fastle- gen for å ta alle rutinegynekologiske undersøkelser. I Sverige er det jordmødre som foretar disse. Ved innkallelse til celleprøvetaking hvert tredje år, går man der til jordmor på helsestasjon og tar prøven og får tilbud om prevensjon, det være seg p-piller eller spiral.

Helseteamet har tilbudt jordmortjenester siden januar 2008. For våre brukere kan underliv og sek- sualliv være tabu. Noen kan derfor føle det lettere å prate med jordmoren de ser på gata hver dag, enn fastlegen de prater med en sjelden gang. Kvinnene gruer seg ofte for å ta nødvendige prøver. Derfor

er det viktig at disse prøvene blir utført av noen de kjenner og har tillit til.

Høy pris

For ikke lenge siden kom en kvinne innom helse- stasjonen vår og ba om å få satt inn en såkalt p-stav. Dette er et prevensjonsmiddel i plast som plasser- es under huden på overarmen. En jevn, lav dose hormon gir god beskyttelse mot graviditet i tre år. Dette er en av de enkleste og sikreste metodene for hormonell prevensjon.

«De kommer for å få reint bruker- utstyr, vaksiner, sårstell eller å ta en graviditetstest.»

«Jeg klarer jo ikke engang ta vare på meg selv. Hvis jeg skulle bli gravid kommer barnevernet helt sikkert til å ta ungen. Det orker jeg ikke,» sa kvinnen.

Vi ordnet det slik at hun fikk den prevensjonen hun ønsket seg. Dessuten berømmet jeg henne for å ta ansvar for livet sitt. Et svangerskap som ender i omsorgsovertakelse, har en høy pris, både økono- misk og psykisk for den det gjelder.

Gravide rusavhengige

Hva skjer så når gravide rusavhengige kommer til oss? I slike tilfeller er vi pliktige til å melde fra til Helse- og velferdstjenesten i kommunen. Vedkom- mende blir så innlagt på Lade behandlingssenter (LBS), forhåpentligvis frivillig, i verste fall tvang etter lov om sosiale tjenester § 6.2a. med tvang. Bar- nets beste er alltid førsteprioritet.

Vi har ikke så mye direkte kontakt med LBS når det gjelder graviditeter. Dersom brukere ønsker innleggelse på LBS er vi selvfølgelig behjelpelige med det. Ved graviditet plikter vi å melde til helse- velferdskontoret så de håndterer den biten. I Trond- heim er det Midtbyen helsestasjon som følger opp gravide rusavhengige. De har vi et tettere forhold til. Noen gravide går dit for samtaler og for å avgi urinprøver.

Jordmor med nåler

Helseteamet har et eget tilbud til kvinner som heter Subrosa. Subrosa ble startet i 2006 med kommunale og statlige midler. Tanken var at deprostituerte i Trondheim skulle ha et tilbud. Antallet besøkende

var lavt. Ikke mange i Trondheim som ville kalle seg prostituert. Derfor ble det endret til et kvinnetilbud for rusavhengige. I rusmiljøet er det omtrent 30 % kvinner, så de fleste treffstedene domineres av menn. For kvinnene betyr det mye å ha sin egen plass der de kan slappe av, få farget håret, fotpleie med mer. Før jul ordner vi julegaver og hver gang vi treffes lager vi mat, og kvinnene er med å bestemme valg av mat og er med i matlagingen.

En av mine arbeidsoppgaver på Subrosa er å

«Dette er en veldig givende jobb.»

tilby akupunktur. En akupunkturutdanning tar mange år og inkluderer 350 forskjellige punkter i kroppen der akupunktøren kan sette nåler. Jeg har tatt et jordmorkurs der man lærer å sette nåler på omtrent 50 punkter. Mange av våre kvinnelige pasienter sliter med mye uro i kroppen og forskjellige typer smerter. Flere av disse kvinnene opplever at akupunktur kan lindre slike plager, og tilbudet er blitt veldig populært.

Givende og sjelden jobb

Jeg tror det er ganske sjeldent at det jobber en jordmor i et slikt lavterskeltilbud, men tror ikke jeg er den eneste i landet. Jeg vet at det har jobbet jordmødre på Prosjenteret i Oslo og en gang møtte jeg en jordmor fra Asker på en national lavterskelkonferanse.

Dette er en veldig givende jobb. Jeg møter masse flotte mennesker, og er veldig glad om jeg en dag kan gjøre en forskjell for noen som har det vanskelig.

En vanlig dag på jobben

En vanlig dag på jobben starter med at alle i teamet møtes på kontoret. Vi ringer AMK og hører om noen har tatt overdose det siste døgnet. Hvis så er tilfelle, følger noen av oss opp dette. Så tar vi sekken på ryggen og går ut i Trondheims gater. Vi går innom Hveita dagsenter (Frelsesarmeen) og Gryta aktivitetshus (kommunalt) daglig. Vi kan gjøre hjemmebesøk om noen har behov for dette, eller gjøre en gynekologisk sjekk hvis noen trenger det. Så åpner vi helsestasjonen vår i Kjøpmannsgata 23 i to timer før vi runder av dagen! ■

PÅ JOBB: NSF-jordmor Katrine Raaen går ofte rundt i Trondheims gater for å treffe brukere der de er.